

CURS 1

Baza de date

- ansamblu structurat de date coerente, fara redundanta inutila, astfel incat acestea pot fi prelucrate eficient de mai multi utilizatori intr-un mod concurent
- colectie de date persistente, care sunt folosite de catre sistemele de aplicatii ale unei anumite "intreprinderi"
- datele din BD: integrate sau partajate

"Intreprindere"/Enterprise

- reguli proprii de functionare
- multime de date referitoare la modul sau de operare

Sistem de Gestiune a Bazelor de Date (SGBD/DBMS)

- un produs software care asigura interactiunea cu o baza de date
 - definirea
 - consultarea
 - actualizarea datelor
- controleaza si trateaza cererile de acces la baza de date
- structura unui SGBD
 - complexitate variabila
 - nivel real de functionalitate difera de la produs la produs
 - 5 clase de module:
 - Programe de GBD => realizeaza accesul fizic la date

- Pt tratarea LDD => permit traducerea unor inf in obiecte ce pot fi exploatate procedural/neprocedural
- Pt tratarea LMD => permit utilizatorilor inserarea, stergerea, reactualizarea sau consultarea informatiei din BD
- De control => permit controlul programelor de aplicatie, asigurarea, confidentialitatii si integritatii datelor, rezolvarea unor probleme de concurenta, recuperarea inf in cazul unor avarii sau defectiuni

- obiectivele fundamentale:

- independenta fizica => indp. structurilor de stocare in raport cu structurile de date din lumea reala
- independenta logica => fiecare grup de lucru poate sa cunoasca doar o parte a semanticii datelor, sa vada doar o submultime a datelor si numai sub forma in care le doreste
- prelucrarea datelor de catre neinformaticieni
- administrarea centralizata a datelor
- coerenta datelor => informatia trebuie sa satisfaca constrangeri statice/dinamice, locale/generale
- partajabilitatea datelor
 - aplicatiile partaja date din BD in timp si simultan
 - o aplicatie poate folosi date ca si cum ar fi singura care le utilizeaza, fara a sti ca alta aplicatie, concurent, le poate modifica
- neredundanta datelor
 - administrarea coerenta a datelor trebuie sa asigure neduplicarea fizica a datelor

- pt a realiza performante referitoare la timpul de acces la date si raspuns la solicitarile utilizatorilor, se accepta o anumita redundanta a datelor
- securitatea si confidentialitatea datelor
 - datele trebuie protejate de accesne neautorizate/rauintentionate
 - exista mecanisme ce permit identificarea si autentificarea utilizatorilor
 - exista proceduri de acces autorizat ce depind de date si de utiliz.
 - Sistemul de gestiune trb sa asigure securitatea fizica si logica a informatiei si sa garanteze ca numai utiliz. autorizati pot efectua operatii corecte asupra BD
- Limitari/dezavantaje:
 - Complexitatea si dimensiunea sistemelor pot sa creasca considerabil
 - Costul, cheltuielile periodice de intretinere
 - Costuri aditionale pt elem hardware
 - Costul conversiei aplicatiilor existente
 - Impactul unei defectiuni

Dictionarul datelor/Data dictionary (DD)

- metabaza de date, "date despre date"
- structurat si administrat ca o baza de date
- catalog de sistem
- poate fi interogata ca orice alta baza de date
- contine:

- descrierea tuturor obiectelor unei baze de date
- starea acestor obiecte
- diverse constrangeri de securitate si integritate etc.

Administratorul baze de date/Data base administrator (DBA)

- persoana/grup de persoane ce rapsund de ansamblul activitatilor legate de baza de date:
 - analiza
 - proiectare
 - creeaza BD reala
 - implementare a elementelor tehnice de control
 - exploatare
 - intretinere => asigura functionarea sistemului si monitorizeaza performantele acestuia
 - furnizeaza diverse servicii tehnice etc.
- atributii => de proiectare, administrative, operative, de coordonare

Arhitectura unui sistem de BD

- BD propriu-zisa unde se stocheaza datele
- Sistemul de gestiune al BD => gestionarea si prelucrarea complexa a datelor
- DD => informatii despre date, structura lor, statistici, documentatie
- Mijloace hardware comune/specializate
- Reglementari administrative => buna functionare a sistemului
- Personal implicat:
 - Utilizatori finali

- DBA
- Proiectantii de BD => proiectare fizica/logica (a design-ului)
- Administratorul datelor (DA)
 - Manager care decide ce date trebuie stocate in BD
 - Stabileste regulile de intretinere si de tratare a datelor dupa stocare

Proiectare logica

- Proiectare conceptuala a BD
- Presupune cunoastere completa si amanuntita a:
 - Modelului real
 - Regulilor de functionare
- Modelul creat e independent de programele de aplicatii si de limbaje de programare
- Spre un model de date => relational, orientat obiect, ierarhic

Proiectare fizica

- Transpune modelul logic intr-un set de tabele supuse unor constrangeri, pt care se selecteaza structuri de stocare si metode de acces specifice, astfel incat sa se asigure performante, se iau masuri privind securitatea datelor
- Preia modelul logic de date => transpus intr-un set de tabele cu constrangeri
- Stabileste cum va fi realizat fizic
- Cunoasterea functionalitatilor SGBD => avantaje/desavantaje ale alternativelor

Cerinte minimale BD

- Redundanta minima in date
- Furnizarea in timp util a informatiilor solicitate (timpul de raspuns la o interogare)
- Asigurarea unor costuri minime in prelucrare si intretinerea informatiei
- Capacitatea de a satisface, cu aceleasi date, necesitati informationale ale unui nr. mare de utilizatori
- Flexibilitate = osibilitatea de adaptare la cerinte noi, raspunsuri la interogari neprevazute initial
- Sincronizare = exploatarea simultana a datelor de catre mai multi utilizatori
- Confidentialitate = asigurarea securitatii datelor prin mecanisme de protectie impotriva accesului neautorizat
- Integritate = inglobarea unor facilitati destinate validarii datelor si recuperarii lor in cazul unor deteriorari accidentale, garantarea ca datele din baza de date sunt corecte
- Compatibilitate si expandabilitatea = posibilitatea de valorificare a eforturilor anterioare si anticiparea nevoilor viitoare
- Permisivitatea, prin ierarhizarea datelor dupa criteriul frecventei acceselor, a unor reorganizari (eventual dinamice) care sporesc performantele bazei

Niveluri de abstractizare si de perceptie a datelor

- Datele exista doar la nivel fizic, iar celelalte trei niveluri reprezinta virtualizari ale acestora.
- 4 niveluri de abstractizare:

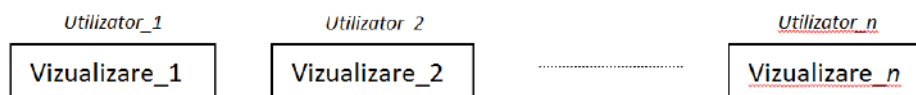
1. Nivel fizic/intern => schema fizica a datelor (bit, octet, adresa)
2. Nivel conceptual => schema conceptuala a datelor (articol, inregistrare, zona) si reprezinta viziunea programatorilor de sistem asupra datelor
3. Nivel logic => una din schemele logice posibile ale datelor si reprezinta viziunea programatorului de aplicatie asupra datelor
4. Nivel virtual/extern => reprezinta viziunea utilizatorului final asupra datelor

Independenta datelor

- O modificare a structurii fizice nu va afecta aplicatia
- Reciproc, modificari ale aplicatiei vor lasa nealterata structura fizica de date
- 2 tipuri principale:
 - Independenta fizica => posibilitatea modificarii schemei fizice a datelor fara ca aceasta sa implice modificarea schemei conceptuale, logice si a programelor de aplicatie
 - Independenta logica
 - ▶ posibilitatea modificarii schemei conceptuale a datelor fara ca aceasta sa implice modificarea schemei logice si a programelor de aplicatie;
 - ▶ utilizatorul are iluzia ca este singurul beneficiar al unor date pe care, in realitate, le foloseste in comun cu alti utilizatori
- Independenta fata de strategiile de acces => permite programului sa precizeze data pe care doreste sa o acceseze, dar nu modul cum acceseaza acea data
 - SGBD stabileste drumul optim de acces la date

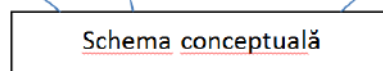
Nivelul extern

(modul în care utilizatorii percep datele)

Nivelul conceptual

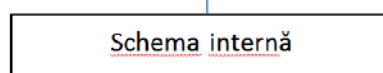
(realizează transpunerea și independența dintre nivelul extern și cel intern)

CE date sunt stocate și relațiile dintre ele

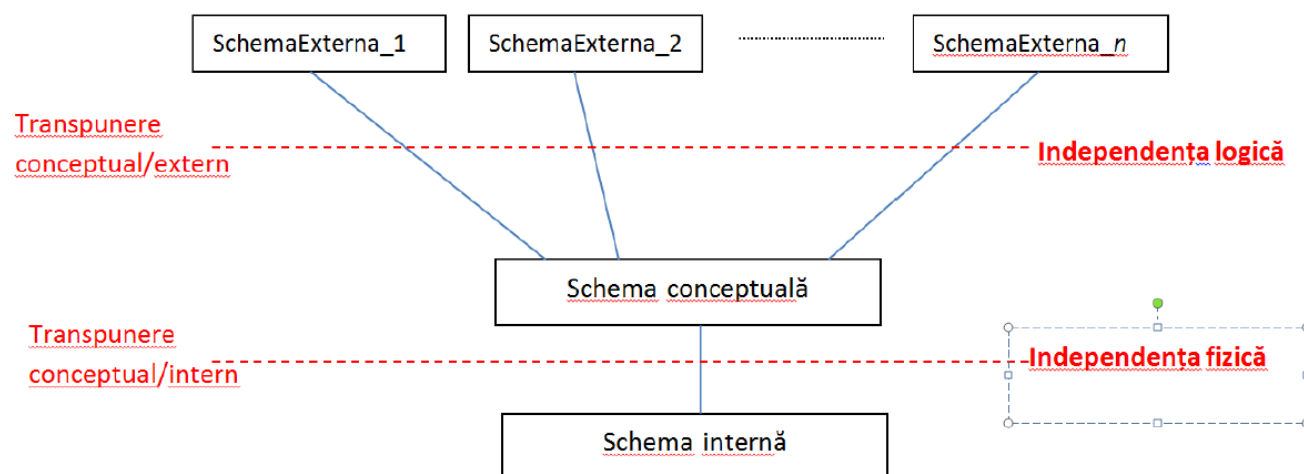
Nivelul intern

(nivelul la care SGBD și SO percep datele)

CUM sunt stocate datele

Organizarea fizică a datelor

Independența logică ⇔ imunitatea schemelor externe față de modificările efectuate în schema conceptuală

Independența fizică ⇔ imunitatea schemei conceptuale față de modificările efectuate în schema internă

Correspondența extern-extern permite definirea unei vizualizări în funcție de altele, fără a necesita o definiție explicită a corespondenței cu nivelul conceptual.

- Independenta fizica si logica => adoptarea unei arhitecturi de BD

Limbaje pentru BD

- Arhitectura de BD:
 - Nivel extern
 - Schema externa
 - descriere a unei parti a BD ce corespunde viziunii unui program/utilizator
 - modelul extern e dependent de limbajul utilizat
 - permite asigurarea unui aspect al securitatii datelor
 - Nivel intern
 - Structura interna de stocare a datelor
 - Schema interna => descrierea datelor unei BD sub forma in care sunt stocate in memoria calculatorului; descriu BD
 - Nivel central/conceptual
 - structura canonica a datelor ce caracterizeaza procesul de modelat
 - schema conceptuala => permite definirea tipurilor de date (simple/compuse), a regulilor; descriu BD
- Arhitectura functionala de referinta => propusa de ANSI/X3/SPARC, axata pe DD:
 - descrierea datelor => compozitia DD
 - prelucrarea datelor => interogarea si reactualizarea BD
- Are la baza 2 niveluri: schema si vizualizarea

Limbaje pentru BD

1. Limbaje pentru definirea datelor/ Data description language (LDD)
 - Definirea entitatilor si a tributelor acestora
 - Precizarea relatiilor dintre date si a strategiilor de acces la ele
 - Stabilirea criteriilor diferite de confidentialitate si de validare automata a datelor utilizate
2. Limbaje pt prelucrarea datelor/ Data manipulation language (LMD)
 - Permit adugarea, modificarea sau stergera datelor
 - O comanda are urm structura: operatia -> criterii de selctie -> mod de acces secvential/indexat/etc.
 - 2 tipuri:
 - Procedurale => cum se obtine rezultatul unei comenzi LMD
 - Neprocedurale => descriu doar datele ce vor fi obtinute si nu modalitatea
3. Limbaje pt controlul datelor/Data control language
 - Asigura confidentialitatea si integritatea datelor
 - Salvarea informatiei in cazul unor defectiuni
 - Rezolvarea unor probleme de ocncurenta

Evolutia BD

- 3 generatii:
 - Sisteme ierarhice
 - Sisteme relationale

- Sisteme avansate => orientate obiect, relationale or. ob.
Deductive, decizionale, distribuite, magazine de date

- Datele sunt reprezentate prin legături ierarhice (arbore)/tip graf
- Limbajul de prelucrare a datelor impune programatorului să specifice drumurile de acces la date
- Modelul relational => tratează entitățile ca pe niște relații algebrice
- BD actuale sunt acoperite majoritatea de sisteme relationale
- BD relationale:
 - Structuri de date simple, intuitive (NU/ nimic dinamice)
 - Inexistența pointerilor vizibili pt utilizatori
 - Constrângeri de integritate
 - Operatori pt relații ce permit definirea, căutarea și reactualizarea datelor
 - Nu realizează gestiunea datelor distribuite și cea a cunostințelor
 - Nu modelează grafuri, liste etc.

SGBDOO

- Tehnica limbajelor orientate obiect + BD => BD orientate obiect
- Avantaje:
 - Modelare superioară a informației
 - Posibilități superioare de deducție (ierarhie de clase, moștenire)
 - Luarea în considerare a aspectelor dinamice
 - Integrarea descrierii structurale și comportamentale
- Dezavantaje:
 - Gestiunea obiectelor complexe este mai dificilă

- Sume uriase investite de utilizatori

SGBDROO

- Simplitatea modelului relational + puterea tehnologiei orientate obiect => BD relationale orientate obiect
- Adaugarea caracteristicilor obiectuale necesare sau pornind de la un sistem orientat obiect si adaugand caracteristicile relationale

BD deductiv

- O relatie este o multime de inregistrari ce reprezinta fapte
- Cunostintele sunt asertiuni generale si abstracte asupra faptelor, permit deducerea faptelor noi
- SGBD relational suporta o forma limitat de cunostine=constrangerile de integritate, restul trb integrate
- Prin programare logica se gestioneaza cunostinte relationale relativ la BD
- SGBD deductiv are:
 - LDD ce permite definirea structurii predicatelor sub forma de relatii si constrangeri de int asociate
 - Limbaj de prelucrare a datelor
 - Limbaj de reguli de deductie ce permite contruirea predicatelor derivate

BD distribuite (BDD)

- Sistem distribuit = ansamblu de masini ce sunt interconectate printr-o retea de comunicatie si utilizate intr-un scop global

- Administrarea si prelucrarea datelor distribuite situate pe dif calculatoare si exploatate de sisteme eterogene
- Multimea de BD e exploatata de utilizator ca si cum e doar una
- Programul de aplicatie ce exploateaza BDD poate avea acces la date rezidente pe mai multe masini, fara ca programatorul sa cunoasca localizarea datelor
- Modelul relational => instrumentul principal prin care se realizeaza prelucrarea datelor distribuite

BD cu suport decizional

- Cantitate mare de inf ale companiilor pastrata in tabele istorice
- Analiza date istorice => informatii despre tendinte si evolutii care ar putea interesa compania
- Intampina nevoile sistemelor operationale a caror natura e inherent tranzactionala
- Sistemele tranzactionale controleaza la un mom dat o singura tranzactie
- Sistemul operational tipic opereaza cu evenimente predefinite si necesita acces rapid la date
- BD optimizata => Data Warehouse (magazie de date)
- Procesare analitica/On line analytical processing (OLAP) => principiul urmat
- Procesare tranzactionala/On line transactional proccessing(OLTP) => principiul pe care se bazeaza sistemele tranzactionale
- Intergoraile de BD analitice sunt ad-hoc, nu unt predefinite
- Data mining/knowledge discovery in database (KDD) => procesul de descoperire a inf utile din BD pt a construi DSS (Decision support system)

► OLTP versus OLAP (Data Warehouse)

Sistemele OLTP	Data Warehouse
Păstrează date curente	Păstrează date istorice
Stochează date detaliate	Stochează date detaliate, agregate ușor sau puternic
Datele sunt dinamice	Datele sunt în mare măsură statice
Prelucrare repetitivă	Prelucrare ad-hoc, nestructurată și euristică
Nivel înalt de transfer al tranzacțiilor	Nivel mediu sau scăzut de transfer al tranzacțiilor
Tipar de utilizare previzibil	Tipar de utilizare imprevizibil
Conduse prin tranzacții	Conduse prin analiză
Susțin deciziile de zi cu zi	Susțin deciziile strategice
Deservesc un număr mare de utilizatori	Deservesc un număr relativ redus de utilizatori din administrație
Orientate spre aplicații	Orientate spre subiect

© Ietitia.marin@unibuc.ro, 2024

Arhitectura multitier/mai multe niveluri

- Contine:
 - Unul/mai multi clienti care initiaza operatii
 - Unul/mai multe servere de aplicatii care exxecuta parti ale operatiilor
 - Un server de BD care stocheaza datele folosite de operatii
- Privilegiile serverului de aplicatii sunt limitate pt a preveni executia operatiilor nedorite sau inutile in timpul unei operatii client
- Clientul (un browser web/proces user) => cererea pt BD
- Serverul de aplicatii => interfata dintre clienti si serverul BD, asigurand accesul la informatii, include un nivel aditional de securitate
- Serverul BD => pune la dispozitia serverului de palicatii inf pt solutionarea operatiilor facute de client